

Natuurakker: handleiding zaaien en beheren

Een natuurakker is een akker met (oude) granen, akkerbloemen en –kruiden en zonder productiedoeleinden. De akker wordt niet ingezaaid om later in het jaar te oogsten. Een natuurakker is een stukje natuur, dit betekent: geen bemesting, geen begrazing door vee en geen bestrijdingsmiddelen gebruiken.

Doordat een natuurakker in de winterperiode blijft staan, levert dit een veilig onderkomen aan zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen en insecten. Daarnaast is een natuurakker voor veel vogels een natuurlijke voedselbron om de winter door te komen en een prachtige broedplek in het voorjaar!

Je kunt een natuurakker inzaaien op elke grondsoort die ook geschikt is als akker. Hele natte grond is ongeschikt. De grond kan beter niet te arm (schraal) zijn, maar moet zeker niet te voedselrijk zijn. Hoe de natuurakker zich ontwikkelt is afhankelijk van de grondsoort en de voorbereiding van de zaalocatie. Iedere bloem en ieder kruid heeft zo zijn voorkeur, maar op een gemiddelde akkergrond zullen de meeste akkerbloemen en -kruiden floreren!

een natuurakker

Natuurakker zaaimengsel

Landschap Overijssel heeft een lijst van inheemse plantensoorten samengesteld voor het aanleggen van een natuurakker. In de lijst staan zowel algemene als bijzondere soorten, het is een lijst van een- en tweejarige bloemen en (oude) graansoorten. Allemaal soorten die van nature in Overijssel voorkomen en hier dan ook prima gezaaid kunnen worden. Landschap Overijssel geeft 2x per jaar zaaimengsels uit, kijk op www.landschapoverijssel.nl/mijn-natuurakker voor meer informatie. Op basis van onderstaande lijst kun je ook elders een zaaimengsel aanschaffen. Voor het zaaien van een natuurakker adviseren wij gebruik te maken van inheems en onbewerkt zaaigoed.

Soorten voor een natuurakker op alle type gronden

Akkerleeuwenbekje	Echte kamille	Korensla	Wilde ridderspoor
Akkervergeet-mij-nietje	Gele ganzenbloem	Middelste teunisbloem	Witte honingklaver
Akkerviooltje	Gewone duivenkervel	Naaldenkervel	Boekweit
Bilzekruid	Grijskruid	Nachtsilene	Emmer / spelt
Blauw guigelheil	Groot spiegelklokje	Paarse morgenster	Haver / eenkoorn
Blauw walstro	Grote klaproos	Reukeloze kamille	Vlas
Bleke klaproos	Kegelsilene	Rood guichelheil	Zomergerst / wintertarwe
Bolderik	Korenbloem	Slangekruid	Zomerrogge / winterrogge

Vorbereiding van de grond

Om het beste uit een natuurakker te halen, is het belangrijk de bodem goed voor te bereiden. Een schoon zaai- en rulle, minerale bodem te zien is en waar geen (kiem)planten van (dominante) kruiden of grassen meer staan, is cruciaal. Dit bereik je door eventueel bestaande vegetatie te verwijderen, waarna de bodem liefst zo oppervlakkig mogelijk bewerkt wordt. Zo min mogelijk grondbewerking zorgt voor zo min mogelijk hergroei van grassen en onkruiden, maar enige grondbewerking is nodig om een goed zaai- en rulle te creëren. Voor een tweejarige natuurakker is het verwijderen van de zode vaak een dure aangelegenheid en is spitten of ploegen een goede voorbereiding. Voor een mooie rulle bodem kun je de bodem vervolgens met een hark (handmatig) of cultivator (machinaal) los maken.

Frezen is niet aan te bevelen. Vooral in het voorjaar (veel groei-kracht!) werkt het dominante kruiden en grassen zoals ridderzuring en Engels raai- en gras in de hand, doordat de wortels van deze planten in stukken worden gehakt en massaal weer uitlopen. In het najaar kun je op hete dagen ondiep frezen (max. 5 cm) wel als voorbereiding van de zaalocatie inzetten, omdat plantenwortels dan snel uitdrogen. De losgefreesde zode moet vervolgens wel goed afgeharkt en afgevoerd worden. Bij het voorbereiden door middel van frezen is het meermaals toepassen van een vals zaai- en rulle sterk aan te bevelen, vooral bij aanwezigheid van veel grassen en onkruiden. Dit betekent dat je na de eerste grondbewerkingen onkruiden die in de bewerkte grond kiemen weg schoffelt. Doe dit om de 2 à 3 weken, zodat je de aanwezige zaadbank uitput. Herhaal dit een aantal keer voor je overgaat tot inzaaien. Indien het terrein erg is verruigd, kan het helpen om sterke onkruiden, zoals ridderzuring, akkerdistel, winde en kweekgras, actief te verwijderen (met de hand of machinaal).

Natuurakker: handleiding zaaien en beheren

Vorbereiden van het zaaien

Is de akker zaaiklaar? Dan kun je aan de slag met zaaien! Een natuurakker kun je het beste in het vroege voor- of najaar zaaien. Als je in het vroege voorjaar zaait, ontwikkelen soorten als kamille en gele ganzenbloem zich goed. In het najaar zaaien, is voor de ontwikkeling van koudekiemers (soorten die kiemen onder invloed van koud weer) als korenbloem en klaproos erg geschikt.

Voor een goede mix van bloemen, kruiden en granen op je akker meng je de zaden eerst goed door elkaar. Verdeel daarna het perceel in bijv. 4 of 6 stukken en verdeel ook het zaaigoed in 4 of 6 bakjes. Anders kan het zomaar gebeuren dat je extra zaaigoed moet bestellen, omdat je halverwege het perceel door het zaaigoed heen bent. Om het zaaigoed makkelijker te zaaien is het verstandig het zaaigoed te mengen met een zogenaamd 'vulmiddel', zoals licht vochtig zand of goed geplette (!) mais- of graankorrels. Het zaaigoed neemt dan toe in volume, zodat het beter te verdelen is over het terrein. Ga bij één kilogram zaaigoed uit van een kruiwagen zand waar je de zaden doorheen mengt. Mengen met geplette mais- of graankorrels wordt vaak toegepast bij gebruik van een zaaimachine, omdat zand de zaaimachine kan beschadigen.

Inzaaien en kiemperiode

Het is belangrijk groeizaam weer te kiezen voor het inzaaien van de natuurakker. Kijk hiervoor naar de weersvoorspelling. Inzaaien is niet verstandig met vorst, als het langere tijd droog blijft of als het veelvuldig regent. Wordt het de komende tijd mooi lenteweer met af en toe een bui? Prima weer om in te zaaien! Is het de dagen na het inzaaien toch nog lang droog? Let er dan goed op dat het zaaigoed niet uitdroogt, af en toe gieten of beregenen kan dan nodig zijn. Bij te veel regen of gieten/beregenen kan het zaaigoed gaan schimmelen en kiemt het niet meer goed.

Zaaien dien je oppervlakkig te doen. Werk het zaaigoed licht in met een hark (vooral voor de granen belangrijk) en rol de grond evt. licht aan na het zaaien om de zaden goed te doen settelen in de grond. Als de toplaag goed rul is gemaakt, kan een bui ook al voldoende zijn om de zaden te doen settelen in de grond. Breedwerpig zaaien met de hand heeft de voorkeur, omdat zaaimachines vaak minder goed overweg kunnen met het inzaaien van bloemenmengsels. Bloemenmengsels bevatten zaden van uiteenlopende vormen en groottes, waardoor de meeste zaaimachines lastig zijn af te stellen. Daarnaast zaaien zaaimachines vaak te diep, waardoor zaden minder goed kiemen.

1. zaaigoed mengen met een vulmiddel (in dit geval zand); 2. inzaaien perceel; 3. licht inharken zaaigoed

Natuurakker: handleiding zaaien en beheren

Hoe beheer ik mijn natuurakker

Kies je voor een mengsel met 2-jarige soorten, dan wordt de natuurakker in principe ook 2 jaar niet geoogst/gemaaid of opnieuw ingezaaid. In het 1^e jaar staan er veel granen in de natuurakker en bloeit deze uitbundig, in het 2^e jaar staan er minder granen in de natuurakker en bloeien vooral de 2-jarige bloemen. Juist deze 2-jarige ontwikkeling maakt een natuurakker waardevol voor een grote diversiteit aan planten en dieren. Omdat een natuurakker in de winter blijft overstaan (niet oogsten/maaien), kunnen allerlei vogelsoorten voedsel vinden en biedt de natuurakker schuilgelegenheid aan zoogdieren.

Een natuurakker bemest je niet. Ook laat je deze niet begrazen. Bij een natuurakker gebruik je geen bestrijdingsmiddelen en wordt er niet gejaagd. Bij een lange periode van droogte kun je de natuurakker eventueel beregenen.

Zie je aan het eind van het 1^e jaar overwegend grassen of onkruiden zoals Engels raaigras of ridderzuring in de natuurakker staan? Voor de natuurwaarde van de bloemrijke akker geen enkel probleem, maar de natuurakker zal het 2^e jaar wel minder bloemrijk zijn. In dit geval is het een optie het gedeelte waar veel grassen of onkruiden staan te oogsten/maaien vlak vóór het groeiseizoen van het 2^e jaar (februari-maart) en het maaisel af te voeren.

een natuurakker blijft overstaan in de winter: bijzonder waardevol voor de biodiversiteit

Zo fungeert een natuurakker zo lang mogelijk als schuil- en voedselplek voor o.a. vogels en insecten, maar geniet u ook het 2^e jaar van een bloemrijke natuurakker. Laat voor de natuurwaarde van de akker altijd minimaal de helft van de vegetatie staan!

Zorg ervoor dat je niet te kort maait! Door in ieder geval zo'n 5 cm van de vegetatie te laten staan, valt voldoende licht op de bodem, maar blijven tweejarige bloemen (dan nog bladrozetten) gespaard.

Wat doe ik na 2 jaar?

Als de natuurakker zich 2 jaar heeft ontwikkeld, is het tijd om opnieuw in te zaaien of gedeeltelijk bij te zaaien. Dit hangt af van de zaadvoorraad in de bodem. Meestal is bijzaaien met een kwart van de eerder gebruikte hoeveelheid zaaigoed voldoende. Je bewerkt de grond weer oppervlakkig (!) in het voor- of najaar. Bewerk alleen de bovenste 5-10 cm van de grond, omdat aanwezige zaden anders te diep ondergewerkt worden. Zaai vervolgens weer in.

Als de bloemen, kruiden en granen van de natuurakker voldoende kans krijgen zich uit te zaaien, zal er op termijn voldoende zaad beschikbaar zijn in de bodem. De eerste jaren moet mogelijk wat meer bijgezaaid worden, maar na een paar jaar volstaat licht bijzaaien of bijzaaien van bepaalde soorten die dreigen te verdwijnen uit de natuurakker.

Door een perceel in tweeën te delen en telkens om en om in te zaaien (of bij te zaaien) is het ieder jaar weer genieten van de bloemenpracht van het 1e jaar én lever je de beste bijdrage aan de biodiversiteit.

*Succes en veel plezier met het inzaaien en beheren van jouw natuurakker.
En vergeet vooral niet te genieten van alle natuurpracht in en rondom de natuurakker!*

Fotomateriaal:
J. Noeverman,
A. Kamerling
B. Velthuis
M. Zekhuis